

عنوان مقاله:

تعامل معنایی نفی با امکان و ضرورت معرفتی و اقتداری در افعال وجه نمای فارسی

محل انتشار:

پژوهش های زبانی، دوره 13، شماره 1 (سال: 1401)

تعداد صفحات اصل مقاله: 30

نویسنده:

غلامرضا مدادیان - استادیار، گروه زبان های خارجی، دانشگاه حضرت معصومه (س)، قم، ایران.

خلاصه مقاله:

این پژوهش توصیفی-تحلیلی با هدف بررسی تعامل معنایی نفی با خوانش امکان و ضرورت معرفتی و اقتداری افعال توانستن، شدن، ممکن بودن، امکان داشتن، بایستن و لازم بودن انجام شد. در میان این افعال چهار فعل اول بیانگر مفهوم امکان و مابقی بیانگر مفهوم ضرورت هستند. ضرورت و امکان مفاهیم مرکزی حوزه وجه نمایی را تشکیل می دهند. وجه نمایی عمدتاً به بیان نگرش یا نظر افراد درباره وضعیت امور می پردازد. وجه نمایی معرفتی و اقتداری دو نوع اصلی مقوله وجه نمایی به شمار می روند. وجه نمایی معرفتی قضاوت گوینده درباره صحت یا سقم گزارها را بیان می کند در حالی که وجه نمایی اقتداری با تاثیر گذاری گوینده بر انجام یا عدم انجام اعمال از سوی مخاطب سروکار دارد. افعال وجه نما از پرکاربردترین صورت های وجه نما در زبان فارسی هستند. نفی از آن مقوله های زبانی است که با وجه نمایی (بویژه، مفاهیم امکان و ضرورت) تعامل معنایی و منطقی دارد. نفی می تواند در افعال واژگانی و افعال وجه نمای فارسی به صورت پیش وند (ن-) ظاهر شود. در این پژوهش، نظرات پالمر (۱۹۹۵) و دی هان (۱۹۹۷)، که از دید رده شناختی به بررسی تعامل نفی با وجه نمایی پرداخته اند، به عنوان چارچوب نظری مورد استفاده قرار گرفت و عمدتاً از نمونه های مستخرج از پیکره دادگان فرهنگستان زبان و ادب فارسی به عنوان شاهد استفاده شد. تحلیل ها نشان داد که تعامل نفی با افعال حوزه امکان (یعنی، توانستن، شدن، ممکن بودن و امکان داشتن) از نوع «قاعده مند» است. این بدان معناست که بین صورت و معنای افعال وجه نمای منفی در حوزه امکان تناظر یک به یک وجود دارد به طوری که ترکیب پیشوند نفی با صورت وجه نما «وجه نمایی» را منفی می کند و همراهی این پیشوند با فعل اصلی به منفی شدن «گزاره» می انجامد. در حوزه ضرورت، تعامل نفی با فعل لازم بودن «قاعده مند» است اما بایستن در تعامل معنایی با نفی «بی قاعده» عمل می کند. برخلاف انتظار، هم آیی پیشوند نفی با بایستن به منفی شدن گزاره (نه، وجه نمایی) منتهی می شود. همچنین، این بررسی نشان داد که بایستن ظرفیت بیان دو مفهوم «عدم ضرورت» معرفتی صحت گزاره و «عدم ضرورت» اقتداری انجام عمل را ندارد و افعال دیگری (لازم بودن و وجه نماهای حوزه امکان) برپایه راهبرد «پرکنش وجهی» یا «پرکنش منطقی» این دو مفهوم را بیان می کنند. دیگر یافته این پژوهش آن است که بایستن یک وجه نمای «تک سیطره ای» است که تنها با نفی «سیطره کوتاه» تعامل می کند در حالی که دیگر افعال مورد بررسی صورت هایی «جفت سیطره ای» هستند که هم با نفی «سیطره کوتاه» و هم نفی «سیطره بلند» تعامل می کنند. در نهایت، به غیر از بایستن، که در حوزه آن راهبرد «پرکنش وجهی» یا «پرکنش منطقی» جهت بیان نفی سیطره بلند استفاده می شوند، برای دیگر افعال راهبرد «جانمایی نفی» تمایز بین نفی سیطره کوتاه و بلند را مشخص می کند.

کلمات کلیدی:

نفی، وجه نمایی، امکان، ضرورت، معرفتی، اقتداری

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1588602>

